

Magdalena Zubańska

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

O NIEZBĘDNOŚCI RZETELNEJ WIEDZY KRYMINALISTYCZNEJ, CZYLI ROLA WYŻSZEGO SZKOLNICTWA POLICYJNEGO W EDUKACJI FUNKCJONARIUSZY ORGANÓW ŚCIGANIA

On the necessity of reliable forensic knowledge – the role of higher police education in the training of law enforcement officers

Wykryte przestępstwo to rezultat żmudnej pracy organów ścigania, jednakże za sukcesem śledczych stoi m.in. zastosowanie wiedzy kryminalistycznej. Kryminalistyka jest bowiem nauką, która oddaje organom ścigania ogromne usługi. W postępowaniu karnym istotną rolę, obok taktyki kryminalistycznej, odgrywa technika kryminalistyczna, gdyż sprzęt, środki, zasoby baz danych i metody badawcze wykorzystywane przez biegłych w badaniach identyfikacyjnych pozwalają na pozyskanie bezcennej wiedzy o zdarzeniu; tym samym wywierają określony wpływ na kształt postępowania. Według Huberta KołECKIEGO kryminalistyka jest „naukowym zapleczem” tego wycinka praktycznej działalności organów ścigania, wymiaru sprawiedliwości, a także biegłych, w którym wykorzystują oni wiedzę kryminalistyczną¹. W dzisiejszym świecie zaawansowanych technologii i dynamicznego rozwoju wiedzy naukowej przestępcy wciąż doskonałą metody działania, powstają zupełnie nowe formy przestępczości. Odpowiedź organów ścigania musi być adekwatna. Konieczne jest zatem nieustanne podnoszenie na wyższy poziom taktycznych i technicznych metod wykrywania przestępstw, a w tym zakresie śledczy znajdują wsparcie właśnie w zasobach wiedzy pomostowej. Już ponad sto lat temu tacy czołowi kryminaliści jak Edmond Locard i Hans Gross dostrzegali doniosłą rolę rzeczowych źródeł dowodowych – nazywano je niemymi świadka-

¹ H. KołECKI, *Zakres i sposób uprawiania kryminalistyki w Polsce*, w: idem (red.), *Kryminalistyka i nauki penalne wobec przestępczości. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Mirosławowi Owocowi*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2008, s. 406.

mi zdarzeń. Wspomniany E. Locard pisał: „Oto pewni i niemi świadkowie, którzy nie kłamią i nie wprowadzają w błąd: odciski palców, ślady stóp, ślady paznokci i zębów, zwęglone dokumenty zdadne do odcyfrowania, kształt narzędzi włamania, pozostałości odzieży i uwłosienia. Inni świadkowie są zbędni, zabójca podpisał się pod swoją zbrodnią”². Warto przytoczyć także pogląd Józefa Gurgula, który twierdzi, że w czynnie i jego otoczeniu odzwierciedlają się właściwości przestępcy³. Laboratoria kryminalistyczne, które przed wiekiem były „przedsionkami sądów”⁴, są obecnie warunkiem *sine qua non* procesu karnego. Unikatowe i niezastąpione źródło informacji dowodowej stanowi ekspertyza sądowa⁵. Współczesny wymiar sprawiedliwości na całym świecie obficie korzysta z pomocy biegłych⁶. Trudno jednakże dostrzec, by wzrósł jednocześnie poziom samowiedzy kryminalistycznej organów uczestniczących w postępowaniach karnych. Orzecznictwo Sądu Najwyższego dostarcza – zdaniem Romualda Kmiecika – wielu przykładów wskazujących, z jaką trudnością wiedza kryminalistyczna dociera do świadomości prawników. Tymczasem znajomość zagadnień kryminalistyki w codziennej pracy funkcjonariusza śledczego, prokuratora i sędziego jest nieodzowna⁷. Truizmem jest zatem stwierdzenie, że w kontekście odpowiedniej realizacji czynności wykrywczych i dowodowych (w tym swobodnej, racjonalnej i kontrolowanej oceny przeprowadzonych dowodów) edukacja kryminalistyczna decydentów procesowych ma znaczenie pierwszorzędne. Odrębnym zagadnieniem jest problem kształcenia biegłych z poszczególnych subdyscyplin kryminalistycznych. Tej problematyce można by poświęcić osobne opracowanie. Dość powiedzieć, że w ich wykształceniu oprócz wiedzy specjalistycznej (z zakresu odpowiednich dyscyplin przyrodniczo-technicznych) i praktyki eksperckiej (odbywanej m.in. u boku doświadczonych biegłych) powinien znaleźć się zasób nieodzownej wiedzy o stosowaniu prawa (przede wszystkim o dowodzeniu). Proces edukacji biegłych (nie tylko biegłych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych) mający na celu zintegrowanie wspomnianych zagadnień, zrozumienie przez kandydata na biegłego swojej roli w systemie wymiaru sprawiedliwości, a także nabycie pew-

² E. Locard, *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937, s. 13.

³ J. Wojtasik, *Kryminalistyczne przesłanki decyzji o dokonaniu oględzin miejsca*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006, s. 146.

⁴ E. Locard, op. cit., s. 18.

⁵ R.W.A. Jackson, J.M. Jackson, *Forensic Science*, Ashford Color Press Ltd., Harlow–Essex 2004, s. 8.

⁶ *Ekspert, biegły, znawca...* <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=6894> [dostęp: marzec 2018].

⁷ R. Kmiecik, *Kryminalistyka sądowa jako dyscyplina dydaktyczna w programie studiów prawniczych*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto*, op. cit., s. 74.

nych umiejętności koniecznych w pracy opiniodawczej, wymaga czasu – musimy liczyć go w latach.

Jak już podkreślano, korzystanie z osiągnięć nauki, techniki, sztuki, a nawet rzemiosła, daje duże możliwości poznania prawdy, dlatego rzeczona kryminalistyka – nauka prawna, stosowana, interdyscyplinarna – czerpie z osiągnięć wielu różnych dyscyplin wiedzy i adaptuje je na swoje potrzeby, w ten sposób odpowiadając na aktualne wyzwania w zakresie wykrywania, dowodzenia, zapobiegania i zwalczania coraz to nowych rodzajów przestępstw. Tadeusz Widła mówi o kryminalistyce, że: „nie jest to nauka prawna *sensu stricto*, nie mówi o normach, nie zapisuje się jej w kodeksach. Jest nauką wielodyscyplinarną, na użytek stosowania norm, nauk prawnych. Jeśli nauki prawne mówią, w jakiej sytuacji można przeszukać mieszkanie, kryminalistyka powie, jak to zrobić, jakie zastosować praktyki, by – z jednej strony – zrobić to zgodnie z prawem, z drugiej – zrobić to efektywnie”⁸. Wspomniana interdyscyplinarność cechuje szczególnie technikę kryminalistyczną. To właśnie ten dział kryminalistyki adaptuje do swoich potrzeb, podyktowanych wymaganiami procesu karnego, konkretne rozwiązania różnych gałęzi wiedzy. Do praktyki wdrażane są nowe metody i techniki badawcze, powiększa się arsenał narzędzi kryminalistycznych. Kwestią o fundamentalnym znaczeniu jest właściwe korzystanie z tych zasobów wiedzy pomostowej. To z kolei w znacznej mierze jest uzależnione od tego, ile informacji posiadają przedstawiciele organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Innymi słowy, rzetelna edukacja kryminalistyczna funkcjonariuszy śledczych, prokuratorów, a także sędziów determinuje efektywne wykorzystanie oferty techniki kryminalistycznej. Jeśli wiedza decydentów procesowych jest niedostateczna, to trudno zakładać, by korzystanie przez nich z możliwości, jakie oferuje technika kryminalistyczna, było skuteczne. Problem znajomości kryminalistyki przez prawników nie jest problemem nowym, jednakże wciąż pozostaje aktualny. Już Hans Gross twierdził, że efektywna praca sędziego śledczego musi być oparta na dogłębnej znajomości nie tylko dyscyplin prawnych, lecz także kryminalistyki oraz innych dziedzin pokrewnych, mocno akcentując tym samym ideę kształcenia kryminalistycznego. Edukacja służb odpowiedzialnych za wykrywanie, zwalczanie i przeciwdziałanie przestępczości to kwestia o znaczeniu pierwszorzędym. Już w latach dwudziestych XX wieku padło pytanie, czym powinna zajmować się kryminalistyka. Wskazano wówczas kilka priorytetowych kierunków rozwoju tej nauki, wśród których wymieniono popularyzację wiedzy kryminalistycznej. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na aspekt następujący, mianowicie –

⁸ Z profesorem Tadeuszem Widłą spacer po kryminalistyce, „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2005, nr 10(130), <http://gazeta.us.edu> [dostęp: październik 2015].

w dobie tak dynamicznego postępu technologicznego wyzwaniem jest niewątpliwie samo nauczanie kryminalistyki, w szczególności zagadnień techniki kryminalistycznej. Potrzeby organów ścigania muszą być systematycznie monitorowane, a następnie konfrontowane z postępami w naukach przyrodniczych i technicznych pod kątem możliwości zaadaptowania wybranych rozwiązań dla własnych celów. Uwadze dydaktyków nie mogą ująć rezultaty badań naukowych poświęconych technice kryminalistycznej.

Dla funkcjonariuszy organów ścigania kryminalistyka jest przedmiotem zawodowym, obowiązkowym, ujętym w programach szkoleń i kursów specjalistycznych realizowanych w szkołach resortowych. Funkcjonariusze są szkoleni z kryminalistyki w zależności od wybranej przez siebie służby. Największy zasób wiedzy przekazywany jest funkcjonariuszom służby kryminalnej⁹. W systemie szkolnictwa służb mundurowych istotną rolę odgrywa Wyższa Szkoła Policji. Jest to jednostka organizacyjna Policji w rozumieniu ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji oraz – na podstawie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym – uczelnia służb państwowych nadzorowana przez ministra spraw wewnętrznych i administracji. Misją uczelni jest przekazywanie wiedzy w zakresie nauk społecznych i humanistycznych, w szczególności związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, przez prowadzenie badań, edukację kadry naukowej, studentów, słuchaczy kursów i szkoleń, a także rozpowszechnianie tej wiedzy. Zagadnienia techniki kryminalistycznej, bo tej problematyce poświęcono niniejsze rozważania, znajdują się – w różnym ujęciu (jeśli chodzi o zakres i stopień zaawansowania przekazywanej wiedzy) – w programach szkoleń zawodowych, kursów specjalistycznych (realizowanych w ramach doskonalenia zawodowego) i studiów. Jeśli chodzi o stosowane w procesie dydaktycznym metody nauczania, to zastosowanie znajdują w tym przypadku: metody podające, problemowe, eksponujące, jak również metody praktyczne. W dydaktyce kryminalistyki doskonale sprawdza się metoda inscenizacji mieszcząca się w zakresie nauczania problemowego. Z powodzeniem jest ona stosowana m.in. podczas realizacji tematu pn. *Wystąpienie biegłego przed sądem* na kursie kształcących kandydatów na biegłych, o czym dalej.

Umieszczanie zagadnień kryminalistyki w programach studiów, szkoleń i kursów realizowanych w ramach doskonalenia zawodowego jest konieczne, gdyż nauka ta jest pomocna w praktycznej realizacji poszczególnych czynności

⁹ Szerzej na ten temat zob. G. Kędzierska, *Nauczanie kryminalistyki w Polsce*, w: V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, M. Zubańska (red.), *Współczesna kryminalistyka. Wyzwania i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2015, s. 37.

dowodowych¹⁰. Zatem program szkolenia zawodowego podstawowego został opracowany zgodnie z metodologią tzw. modułów umiejętności zawodowych¹¹. W jednostce modułowej pn. *Ustalenie okoliczności zdarzeń i zabezpieczenie ich miejsca* znajdują się następujące tematy: postępowanie na miejscu zdarzenia do chwili oględzin oraz oględziny rzeczy i miejsca zdarzenia. Realizację zagadnień dotyczących oględzin poprzedzają zajęcia, podczas których sporo uwagi poświęca się omówieniu pojęcia i poszczególnych rodzajów śladów kryminalistycznych oraz sposobów i zasad ich zabezpieczania. Z kolei w ramach zajęć poświęconych problematyce zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby słuchaczom przekazywana jest wiedza dotycząca dokumentów potwierdzających tożsamość osoby legitymowanej. Wykładowca prezentuje wzory dokumentów związanych z ustaleniem tożsamości, a następnie omawia strukturę zabezpieczeń w takich dokumentach jak dowód osobisty, prawo jazdy, paszport. Słuchacze mają możliwość poznania najczęściej występujących śladów, które charakteryzują sfałszowany dokument (chodzi m.in. o ślady przerobienia i ślady podrobienia) oraz śladów potwierdzających autentyczność dokumentu związanego z ustaleniem tożsamości. Innymi słowy, omawiane są dokumenty przerobione i podrobione, a następnie wykładowca wskazuje różnice w sposobie fałszowania.

Znacznie większy zasób wiedzy na temat zagadnień techniki kryminalistycznej znajduje się w programie szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych. Jest to tzw. szkolenie oficerskie, którego celem jest przygotowanie policjanta do uzyskania wyższych kwalifikacji zawodowych¹². W ramach bloku tematycznego pn.: *Wybrane zagadnienia techniki kryminalistycznej* realizowane są więc (w formie wykładów i ćwiczeń) następujące tematy:

- kryminalistyka – struktura i podstawowe pojęcia;
- kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia;
- powołanie biegłego.

Trzeba zaznaczyć, że duży nacisk położony jest na praktyczny wymiar zajęć. W ramach pierwszego tematu omawiane są takie zagadnienia, jak:

- struktura organizacyjna służby techniki kryminalistycznej;
- zadania spoczywające na służbie techniki kryminalistycznej. Nadzór

¹⁰ Szerzej na ten temat zob. V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, *Oględziny miejsca. Teoria i praktyka*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2011, s. 341.

¹¹ Decyzja nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 77 z późn. zm.).

¹² Decyzja nr 160 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie programu szkolenia dla absolwentów szkół wyższych (Dz. Urz. 2017 r., poz. 49).

nad realizacją zadań w komórkach techniki kryminalistycznej i w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych;

- podstawowe pojęcia we współczesnej kryminalistyce.

Sporo uwagi poświęca się problematyce kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia, w szczególności zaś oględzinom. Paweł Horoszowski twierdził, że miejsce oględzin jest kopalnią wiadomości dla tych, którzy potrafią czytać w tej pozornie tak tajemniczej księdze. W miejscu zdarzenia bez wątpienia tkwi potencjał informacyjny o zdarzeniu. Truizmem jest zatem stwierdzenie, iż w całym zespole czynności procesowych, procesowo-kryminalistycznych i pozaprocessowych, składających się na kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia, oględziny zajmują centralną pozycję i odgrywają główną rolę. Łącząc podstawowe zagadnienia taktyki i techniki kryminalistycznej, pozwalają one na wyjaśnienie okoliczności zdarzenia (jego rekonstrukcję), na ustalenie osoby (bądź osób) mogących mieć związek z danym zdarzeniem oraz umożliwiają zabezpieczenie materiału dowodowego, który w dalszych czynnościach wykrywczych może posłużyć do udowodnienia stopnia uczestnictwa w danym przestępstwie. Oględziny w postępowaniu przygotowawczym w wielu przypadkach odgrywają rolę decydującą w ujawnianiu i zabezpieczaniu śladów/dowodów, stanowią fundament dla całej sprawy. Czas ich przeprowadzenia, fachowość, z jaką zostaną wykonane, zakres przeprowadzonych czynności (i sposób ich udokumentowania) mają zdecydowane znaczenie dla losów postępowania przygotowawczego. Jednocześnie należy zauważyć, że źle wykonane oględziny w połączeniu z nieprawidłowo zabezpieczonym miejscem zdarzenia przyczyniły się do porażek organów ścigania w niewykrytych najgroźniejszych sprawach kryminalnych¹³. Do realizacji tematu poświęconego czynności oględzin przywiązuje się dużą wagę. Celem wykładowców jest takie przygotowanie słuchacza szkolenia oficerskiego, by potrafił on:

- scharakteryzować zakres czynności w ramach kryminalistycznego badania miejsca zdarzenia,
- podać cele i zasady prowadzenia oględzin,
- przedstawić skład i zadania grupy operacyjno-procesowej,
- przeprowadzić oględziny, udokumentować ich przebieg i wyniki,
- omówić możliwości wykorzystania nowoczesnych technologii podczas oględzin miejsca zdarzenia,

¹³ T. Wiczorek, M. Zubańska, K. Wiciak, M. Szymczak, *Techniczne i prawne aspekty oględzin miejsca zdarzenia z wykorzystaniem skaningu 3D*, w: J. Kosiński (red.), *Przestępczość teleinformatyczna 2015*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2015, s. 148.

- wskazać znaczenie wyników oględzin w postępowaniu przygotowawczym.

Z kolei w ramach realizacji tematu pt.: *Powołanie biegłego* omawiane są podstawy prawne zarządzania badaniami w ramach ekspertyzy biegłego oraz poszczególne rodzaje ekspertyz kryminalistycznych. Sporo uwagi poświęca się takim zagadnieniom, jak: przedmiot i zakres ekspertyzy, zasady współpracy organu procesowego z biegłym, interpretacja wyników badań kryminalistycznych i ich przydatność w postępowaniu przygotowawczym. Przedmiotowa problematyka wymaga również sporo uwagi. Dynamiczny postęp naukowo-techniczny i głęboka specjalizacja w nauce powodują, iż decydenci procesowi muszą coraz intensywniej korzystać z pomocy biegłych¹⁴. Policja, działając z własnej inicjatywy lub na polecenie prokuratora nadzorującego, najczęściej zarządza badania w ramach ekspertyzy biegłego. Ważne jest jednakże umiejętne korzystanie z tego środka dowodowego. W praktyce bywa tak, że decydent procesowy (w tym m.in. funkcjonariusz śledczy) szuka w opiniach biegłych gotowych rozwiązań zagadnienia sprawstwa czynu przestępnego lub też zajmuje stanowisko wobec ich opinii bez przekonującego uzasadnienia¹⁵. Tymczasem organ procesowy (w tym funkcjonariusz śledczy) sam musi poradzić sobie z powiązaniem treści opinii z rekonstrukcją zachowania (działania), np. oskarżonego – twierdzi Jerzy Konieczny. Taka jest rola tego organu, opinia biegłego ma zaś dostarczyć argumentu dowodowego, wspierającego określoną tezę¹⁶. Biegły opiniuje, a nie orzeka, najwyższym biegłym jest bowiem sąd. Efektywne wykorzystanie opinii biegłego jest jednym z ważnych problemów postępowania karnego. Od funkcjonariusza policji prowadzącego postępowanie, prokuratora i sędziego wymaga się w tej kwestii ostrożności i uwagi. W dużej mierze to efektywne wykorzystanie opinii w procesie dowodowym jest pochodną ilości rzetelnych informacji na temat metod identyfikacji kryminalistycznej posiadanych przez decydentów procesowych uprawnionych do zarządzania badaniami w ramach ekspertyzy biegłego (m.in. funkcjonariuszy policji). Gdy informacje na temat badań kryminalistycznych posiadane przez organ procesowy są niepełne, nierzetelne lub zgoła nieprawdziwe, to trudno oczekiwać, by wykorzystanie tych badań w procesie było prawidłowe. Niejednokrotnie można odnieść wrażenie, że percepcja ekspertyz kryminalistycznych przez śledczych jest intu-

¹⁴ T. Tomaszewski, *Dowód z opinii biegłego w procesie karnym*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 1998, s. 9–10.

¹⁵ Szerzej na ten temat zob. B. Hołyst, *Kryminalistyka*, LexisNexis, Warszawa 2010, s. 432.

¹⁶ Szerzej na ten temat zob. J. Konieczny, *Przeciwko kryminalistycznej identyfikacji indywidualnej*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2014, t. XVIII, s. 52; M. Page, J. Taylor, M. Blenkin, *Uniqueness in the forensic identification science – Fact or fiction?*, „Forensic Science International” 2011, nr 206, s. 12.

icyjna, bywa, że bazuje ona na stereotypach. Po raz kolejny zatem wraca problem niezbędności rzetelnej wiedzy kryminalistycznej.

Jak już wspomniano, w Wyższej Szkole Policji realizowane są – w ramach doskonalenia zawodowego – kursy specjalistyczne. Ich katalog obejmuje kurs dla kandydatów na biegłych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych¹⁷. Jest to przedsięwzięcie szkoleniowe, które od blisko 25 lat realizowane jest tylko w Wyższej Szkole Policji. Warto wspomnieć, że w Polsce nie ma unormowanego systemu szkolenia biegłych sądowych. Inaczej jest w przypadku biegłych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych, tj. istnieją wewnętrzne procedury nadawania im uprawnień (poprzedzone stałym monitoringiem postępu procesu kształcenia kandydatów), nadzoru nad jakością wykonywanej pracy oraz okresowej weryfikacji uprawnień. Metody i formy nadawania funkcjonariuszom policji i pracownikom policyjnych laboratoriów kryminalistycznych uprawnień do wydawania opinii oraz wykonywania czynności w imieniu tych laboratoriów w zakresie specjalności kryminalistycznych reguluje Zarządzenie nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 stycznia 2014 r. w sprawie uprawnień do wydawania opinii oraz wykonywania czynności w policyjnych laboratoriach kryminalistycznych. W rozdziale 2: *Postępowanie kwalifikacyjne i proces kształcenia kandydata na biegłego policyjnego laboratorium kryminalistycznego* tego zarządzenia w § 11 wymienione są wymogi stawiane kandydatom na biegłych. Pierwszy z nich, wyszczególniony w ust. 1 pkt 1, stanowi, że od kandydata na biegłego w procesie kształcenia wymaga się ukończenia kursu specjalistycznego dla kandydatów na biegłych.

W założeniach programowych przewiduje się przede wszystkim przygotowanie kandydata do wykonywania zadań w zakresie wydawania opinii kryminalistycznych. Program kursu składa się z pięciu bloków tematycznych:

- I. Interdyscyplinarność wiedzy i umiejętności biegłego.
- II. Czynności prowadzone na miejscu zdarzenia z udziałem biegłego.
- III. Ekspertyza kryminalistyczna.
- IV. Fotografia kryminalistyczna.
- V. Biegły w procesie karnym.

W ramach pierwszego bloku tematycznego omawiane są m.in. takie zagadnienia, jak: miejsce kryminalistyki w systemie nauk, nadzór nad realizacją zadań w laboratoriach kryminalistycznych, zarządzanie jakością w laboratoriach kryminalistycznych, kontakty z przedstawicielami mass mediów. Drugi blok tematyczny składa się z trzech tematów: metodyka ujawniania, zabezpie-

¹⁷ Decyzja nr 300 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla kandydatów na biegłych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 72).

czania i wykorzystania poszczególnych rodzajów śladów kryminalistycznych, kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia, eksperyment procesowo-kryminalistyczny. W następnym bloku zamieszczono z kolei następujące zagadnienia: identyfikacja kryminalistyczna, wybrane zagadnienia logiki i ekspertyza kryminalistyczna. Sporo uwagi poświęcono problematyce biegłego i jego roli w procesie karnym. Omawiane są kategorie przestępstw, na które narażony jest biegły w związku ze swoją działalnością zawodową, a także kwestie dotyczące udziału biegłego w postępowaniu przed sądem. W ramach realizacji tematu poświęconego badaniom dotyczącym ekspertyzy biegłego słuchacze – według reprezentowanych specjalności – wykonują w trakcie ćwiczeń ekspertyzy kryminalistyczne na podstawie przygotowanych przez wykładowców *Postanowień o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego*. Każdy ze słuchaczy sporządza odpowiednią dokumentację. Do ekspertyzy dołączane są udostępnione do badań materiały (zabezpieczone zgodnie z zasadami ekspedycji materiału po badaniach laboratoryjnych). Uzyskany materiał, tj. opracowane ekspertyzy kryminalistyczne, jest wykorzystywany następnie na zajęciach pt. *Wystąpienie biegłego przed sądem*. Realizacja ćwiczeń polega na inscenizacji rozprawy sądowej, w trakcie której przeprowadzany jest dowód z biegłego. Podczas zajęć wykorzystywana jest dokumentacja w postaci opracowanych przez słuchaczy (kandydatów na biegłych) ekspertyz kryminalistycznych.

Zagadnienia techniki kryminalistycznej znajdują się również w programach innych kursów specjalistycznych realizowanych w Wyższej Szkole Policji, np. na kursie specjalistycznym dla policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich¹⁸ w ramach tematu pt. *Czynności procesowe i rejestracyjno-statystyczne* omawiane są następujące zagadnienia:

- oględziny miejsca zdarzenia;
- pobieranie materiału porównawczego;
- eksperyment procesowy;
- biegły w postępowaniu karnym.

Problematyka oględzin znajduje się także w programie kursu specjalistycznego dla policjantów w zakresie zwalczania cyberprzestępczości¹⁹ oraz w programie kursu specjalistycznego z zakresu taktycznych aspektów zwalczania

¹⁸ Decyzja 92 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 kwietnia 2017 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 25).

¹⁹ Decyzja 331 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów w zakresie zwalczania cyberprzestępczości (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 84).

nia przestępczości samochodowej²⁰. Więcej uwagi warto poświęcić programowi kursu specjalistycznego w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków²¹, który jest przeznaczony dla funkcjonariuszy CBŚP wykonujących zadania związane ze zwalczaniem przestępczości narkotykowej. W programie tego kursu sporo czasu przeznaczono na zajęcia z tematu: *Oględziny nielegalnego laboratorium*. Likwidacja i oględziny nielegalnego laboratorium substancji kontrolowanych należą do najbardziej niebezpiecznych czynności podejmowanych w walce z przestępczością narkotykową. Jest to miejsce zdarzenia, któremu można poświęcić obszerne opracowanie. Samo prowadzenie oględzin wiąże się z różnorodnymi zagrożeniami. Mamy tu do czynienia z dużą ilością materiału dowodowego, który wymaga właściwej selekcji. Wspomniany materiał jest kluczowy, by udowodnić, że w danym miejscu odbywała się synteza substancji kontrolowanych²². Wynik oględzin nielegalnego laboratorium narkotykowego spełni swoją funkcję, pod warunkiem że czynność będzie prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami procedury karnej, jak również z aktualną wiedzą i praktyką kryminalistyczną. Gruntowne wyszkolenie funkcjonariuszy policji realizujących takie zadania ma kluczowe znaczenie.

Źródłem wiedzy kryminalistycznej są także studia i studia podyplomowe. Na studiach pierwszego stopnia na kierunku: *bezpieczeństwo wewnętrzne* realizowany jest przedmiot pn. *Wybrane zagadnienia techniki kryminalistycznej*, natomiast w programie studiów na kierunku: *kryminologia* znajduje się przedmiot pn. *Taktyka i technika kryminalistyczna*. Wśród studentów obu kierunków studiów są funkcjonariusze policji. Oferta uczelni obejmuje także studia podyplomowe w zakresie: *kryminalistyka w procesie karnym* oraz *bezpieczeństwo dokumentów publicznych*, które są najnowszym przedsięwzięciem szkoleniowym. Adresatami tych studiów są policjanci oraz funkcjonariusze innych służb i formacji zajmujących się technicznymi badaniami dokumentów, jak również przedstawiciele instytucji realizujący zadania w zakresie bezpieczeństwa dokumentów. Wśród treści programowych znajdują się zagadnienia dotyczące weryfikacji autentyczności dokumentów, ze szczególnym uwzględnieniem metod nieinwazyjnych, symptomów wskazujących na fałszerstwa dokumentów. Analizowane są elementy systemu zabezpieczeń dokumentów oraz procesu wi-

²⁰ Decyzja 146 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym z zakresu taktycznych aspektów zwalczania przestępczości samochodowej (Dz. Urz. KGP z 2014 r., poz. 31).

²¹ Decyzja 246 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków (Dz. Urz. KGP z 2012 r., poz. 43).

²² Szerzej na ten temat zob. W. Krawczyk, *Nielegalne laboratoria narkotykowe*, Wydawnictwo Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP, Warszawa 2005, s. 120.

zualizacji zabezpieczeń i śladów świadczących o fałszerstwie dokumentu. Sporo uwagi poświęcono także wybranym aspektom kryminalistycznych badań piśmoznawczych.

Dynamiczny postęp zachodzący w kryminalistyce, w szczególności zaś w technice kryminalistycznej, stawia nowe zadania, m.in. przed dydaktyką kryminalistyczną. Efektywny proces badania przestępstw wymaga odpowiednich metod badawczych i narzędzi, ale równie istotne są fachowa wiedza, praktyczne umiejętności oraz zaplecze techniczne. Pomiedzy praktyką badania i wykrywania przestępstw a szeroko pojmowaną nauką kryminalistyki musi istnieć właściwa korelacja. Taką płaszczyzną jest właśnie edukacja kryminalistyczna realizowana w trakcie studiów, podczas zorganizowanego procesu doskonalenia zawodowego (szkolenia i kursy resortowe), a także przez samokształcenie. Dydaktyka kryminalistyczna jest szczególnie ważnym ogniwem, gdyż od jego przepustowości zależy zakres wykorzystania naukowych zdobyczy kryminalistyki w praktycznej działalności skierowanej na wykrywanie i badanie przestępstw²³. Dbałość o należyłą jakość dydaktyki kryminalistycznej jest zatem niecierpiącą zwłoki koniecznością, zwłaszcza w dobie wdrażania do praktyki nowych metod i technik badawczych. Jak już wspomniano na początku niniejszych rozważań, w rozwoju nauki kryminalistyki wyróżnia się kilka kierunków, jednym z nich jest właśnie popularyzacja wiedzy kryminalistycznej²⁴. Decydentów procesowych edukować należy o badaniach naukowych, o ich wynikach, o możliwościach nowych rozwiązań, szczególnie w dziedzinie techniki kryminalistycznej.

Streszczenie

Wykryte przestępstwo to rezultat żmudnej pracy organów ścigania, jednakże za tym sukcesem stoi m.in. zastosowanie wiedzy kryminalistycznej. W postępowaniu karnym istotną rolę odgrywa m.in. technika kryminalistyczna, gdyż sprzęt, środki, zasoby baz danych i metody badawcze wykorzystywane przez biegłych pozwalają na pozyskanie bezcennej wiedzy o zdarzeniu. Z tego powodu edukacja kryminalistyczna organów ścigania ma znaczenie pierwszorzędne. Dynamiczny postęp zachodzący w kryminalistyce stawia przed dydaktyką kryminalistyczną nowe zadania. Dbałość o jakość dydak-

²³ H. Malewski, *Kształcenie kryminalistyczne na studiach prawniczych na Litwie*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Rozprawy z Jałowcowej Góry. Materiały z III Zjazdu Katedr Kryminalistyki, Dobczyce, 11–13 czerwca 2003 roku*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2004, s. 74.

²⁴ D. Sołodow, *Ocena dowodów naukowych w systemie kryminalistyki rosyjskiej*, Volumina, Olsztyn–Szczecin 2012, s. 194–197.

tyki kryminalistycznej jest niecierpiącą zwłoki koniecznością. Znacząca rola przypada w tym zakresie wyższemu szkolnictwu policyjnemu.

Słowa kluczowe: kryminalistyka, edukacja, biegły, organy ścigania

Summary

Detected crime is the result of laborious work of law enforcement agencies, however, behind this success is, among others, application of forensic knowledge. In criminal proceedings, an important role is played by forensic technique, because equipment, resources, database resources and research methods used by experts allow to gain invaluable knowledge about an incident. For this reason, forensic education of law enforcement agencies is of paramount importance. The dynamic progress in forensic science puts new tasks ahead of forensic didactics. Care for the quality of forensic didactics is a necessity. In this respect, a significant role falls to higher police education.

Keywords: forensic sciences, education, forensic expert, law enforcement authorities

Bibliografia

Literatura

- Hołyst B., *Kryminalistyka*, LexisNexis, Warszawa 2010.
- Jackson R.W.A., Jackson J.M., *Forensic Science*, Ashford Color Press Ltd., Harlow–Essex 2004.
- Kędzierska G., *Nauczanie kryminalistyki w Polsce*, w: V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, M. Zubańska (red.), *Współczesna kryminalistyka. Wyzwania i zagrożenia*, Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2015.
- Kmieciak R., *Kryminalistyka sądowa jako dyscyplina dydaktyczna w programie studiów prawniczych*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006.
- Kołecki H., *Zakres i sposób uprawiania kryminalistyki w Polsce*, w: idem (red.), *Kryminalistyka i nauki penalne wobec przestępczości. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Mirosławowi Owocowi*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2008.
- Konieczny J., *Przeciwko kryminalistycznej identyfikacji indywidualnej*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2014, t. XVIII.
- Krawczyk W., *Nielegalne laboratoria narkotykowe*, Wydawnictwo Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego KGP, Warszawa 2005.
- Kwiatkowska-Wójcikiewicz V., *Ogłędziny miejsca. Teoria i praktyka*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2011.
- Locard E., *Dochodzenie przestępstw według metod naukowych*, Łódź 1937.
- Malewski H., *Kształcenie kryminalistyczne na studiach prawniczych na Litwie*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Rozprawy z Jałowcowej Góry. Materiały z III Zjazdu Katedr Kryminalistyki, Dobczyce, 11–13 czerwca 2003 roku*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2004.

- Page M., Taylor J., Blenkin M., *Uniqueness in the forensic identification science – Fact or fiction?*, „Forensic Science International” 2011, nr 206.
- Sołodow D., *Ocena dowodów naukowych w systemie kryminalistyki rosyjskiej*, Volumina, Olsztyn–Szczecin 2012.
- Tomaszewski T., *Dowód z opinii biegłego w procesie karnym*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 1998.
- Wieczorek T., Zubańska M., Wiciak K., Szymczak M., *Techniczne i prawne aspekty oględzin miejsca zdarzenia z wykorzystaniem skaningu 3D*, w: J. Kosiński (red.), *Przestępczość teleinformatyczna 2015*, Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2015.
- Wojtasik J., *Kryminalistyczne przesłanki decyzji o dokonaniu oględzin miejsca*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006.

Źródła

- Decyzja 92 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 kwietnia 2017 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 25).
- Decyzja 146 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym z zakresu taktycznych aspektów zwalczania przestępczości samochodowej (Dz. Urz. KGP z 2014 r., poz. 31).
- Decyzja nr 160 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 lipca 2017 r. w sprawie programu szkolenia dla absolwentów szkół wyższych (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 49).
- Decyzja 246 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie neutralizacji miejsc nielegalnej produkcji narkotyków (Dz. Urz. KGP z 2012 r., poz. 43).
- Decyzja nr 300 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla kandydatów na biegłych policyjnych laboratoriów kryminalistycznych (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 72).
- Decyzja 331 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów w zakresie zwalczania cyberprzestępczości (Dz. Urz. KGP z 2015 r., poz. 84).
- Decyzja nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 77 z późn. zm.).

Internet

<http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=36&ida=6894> [dostęp: marzec 2018].

Z profesorem Tadeuszem Widłą spacer po kryminalistyce, „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2005, nr 10(130), [http:// gazeta.us.edu](http://gazeta.us.edu) [dostęp: październik 2015].